

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Lidet om Sangene i Edda

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Lidet om Sangene i Edda", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1806_52-intro-shoot-idm563.pdf (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Andre forudsætninger

Selv om det var det Møllers gendigtning, der havde provokeret Grundtvig, var Møller langt fra hans eneste igangsætter, hverken æstetisk eller hvad angår det nordiske.

Ved at læse Grundtvigs dag- og udtogsbøger, der rummer tekster fra 1802-1853 med hovedvægten på 1803-1807 (*Dag- og Udtogsbøger* 1 1979), kan man til dels følge med i, hvad Grundtvig har læst. Grundtvigs fader havde tidligt opfordret sønnen til at skrive udtog af, hvad han læste. En ulempe ved disse såkaldte excerpter er, at det for den moderne læser indimellem er svært at skelne mellem, hvad Grundtvig selv mener, og hvad der egentlig er excerpter.

Selv om den forelæsningsrække, som Henrich Steffens afholdt i vinteren 1802, ved udgivelsen i 1803 havde overskriften "Indledning til filosofiske Forelæsninger", rummede den meget andet end traditionel filosofihistorie. Det filosofiske bestod både af en naturfilosofi og en historiefilosofi, hvor Steffens anskuede den historiske gang fra mytologisk tid frem til sin egen samtid. Sidste forelæsning drøftede også geniets rolle i menneskehedens udvikling. Steffens fremstillede et forløb, der var styret af verdensånden. Denne verdensånd var et fænomen, der var mere magtfuldt og mere omfattende end de antikke guder, og som også havde frembragt Kristus. Samtidig havde Steffens gjort sig tanker om kunst og litteratur. Han mente at kunne se en sammenhæng mellem historiens stade og poesens former på et givet udviklingstrin. Han talte ligefrem om en tid før:

Gudernes brogede Vrimmel forlode den ryggesløse Jord [den tid, den episke old, hvor] det Poetiske og Religiøse [...] faldt sammen og var et (Steffens 1996, s. 130-31; 1803, s. 153-54).

Måske for at kunne give Møller et kvalificeret modspil (gen)læste Grundtvig Bertel Sandvigs eddaoversættelse i sommeren 1806 (Rønning 1907, bind 1:1, s. 93). Sandvig havde i årene 1783-1785 i to bind anonymt udgivet den første danske oversættelse af *Den ældre Edda*, nemlig *Forsøg til en Oversættelse af Sæmunds Edda*, bind 1-2. Af Grundtvigs bogfortegnelse fra 1805 (fasc. 501) fremgår det, at han selv har ejet bogen. *Skirners Færd*, som hos Sandvig kaldes "Skirners Reise", står i bind 2, 1785. Derudover har Grundtvig formentlig allerede i 1806 haft adgang til første bind af den arnamagnæanske kommissions eddaudgave fra 1787. Det er dog først i 1807, at Grundtvig i forbindelse med den lille afhandling "Om Asalæren" direkte refererer til kommissionens udgave.

Når Grundtvig bringer uddrag fra *Skirners Færd* (og desuden fra *Ægirs Gæstebud*), bygger hans oversættelse på Sandvigs. Det er dog vanskeligt at afgøre, hvor meget der er Grundtvigs egen selvstændige oversættelse fra den oldislandske tekst, og hvor meget der er en slags rettelser til Sandvig, idet Grundtvig næsten aldrig bringer Sandvigs formuleringer ordret. I afvigelserne er der dog ingen nævneværdig forskel på de første mange citater, der i Grundtvigs fremstilling nærmest virker som referat, og de sidste citater, der i højere grad fremstår som eksempler på, hvordan Grundtvig selv ville have oversat forlægget.

Det er også klart, at Henrich Steffens' Goethe-forelæsninger, som Grundtvig overværede i foråret 1803, stadig lå i baghovedet på ham i 1806. Det fremgår fx af en dagbogsindførsel fra 9. september 1806. En medstuderende havde spurgt, om ikke Grundtvig ville med for at

høre Steffens Forelæsninger over Göthes Poesier - Jeg fulgte med, blev fra nu af hans stadige Tilhører, og saare stor er den Indflydelse disse Forelæsninger have i senere Tid havt paa min Idegang (*Dag- og Udtogsbøger* 1 1979, s. 380)

I 1805 havde Grundtvig ellers set tilbage på disse forelæsninger med en lidt anden holdning. Efter læsningen af nogle skuespil og i forbindelse med J. C. Todes *Visesamling* (dvs. *Viser og Selskabssange især for blandede Selskaber*) skrev han den 30. marts 1805, at komedier ikke rigtig morede ham:

Dette kom maaske dels af at mine Begreber om Poesi ere blevne saare forplumrede paa Steffenses Kollegium - over Goethes Poesier (*Dag- og Udtogsbøger* 1 1979, s. 236).

Ifølge Flemming Lundgreen-Nielsen har disse forelæsninger, som også Oehlenschläger - og måske Steen Steensen Blicher - fulgte, lagt vægten på den unge Goethes forfatterskab,

idet han [Steffens] har fremhævet hans dybe naturanskuelse og hans foragt for digtekunstens regler, mens han har taget afstand fra den klassiske Goethe i en sådan grad, at [han] synes at have regnet Goethes epoke som digter - digter i romantisk forstand - for afsluttet allerede i det 18. århundrede (Lundgreen-Nielsen 1971, s. 127).

Steffens har i sin selvbiografi anført, at "han satte Goethes *Faust. Ein Fragment* 1790 meget højt og lærte det udenad" (Lundgreen-Nielsen 1971, s. 127). Så når Grundtvig i "Lidet om Sangene i Edda" (s. 279) henviser til *Faust*, kan hans tilgang til digterværket udmærket være inspireret af Steffens' begejstring. Det

er ikke engang sikkert, at Grundtvig selv har læst værket.

I begyndelsen af 1806 havde Grundtvig imidlertid læst dele af Schillers ikke-skønlitterære forfatterskab. Overskriften på fasc. 499.4 (februar (?) 1806) lyder ligefrem "Af Schillers smaa prosaiske Skrifter" (*Dag- og Udtogsbøger* 1 1979, s. 275) og henviser til Schillers *Kleinere prosaische Schriften* 1792-1802. Når man læser "Lidet om Sangene i Edda", bliver det tydeligt, at Grundtvig må have stiftet bekendtskab med Schillers *Ueber naive und sentimentalische Dichtung* fra 1795, der netop blev genoptrykt i bind 2 af *Kleinere prosaische Schriften*, 1800; se også kommentar til s. 274 og til s. 275 samt til afsnittet om indholdet i "Lidet om Sangene i Edda" .

På det mere praktiske plan har det formentlig haft betydning, at Grundtvig selv ejede to vigtige bøger af Sandvig, nemlig *Danske Sange af det ældste Tidsrum, indeholdende blandt andet nogle Danske og Norske Kongers Bedrifter. Af det gamle Sprog oversatte og Levninger af Middel-Alderens Digtekunst. Første Hefte*, hvilket fremgår af hans bogfortegnelse fra 1805.

Island

For de af samtidens digtere, der fokuserede på den nordiske fortid, var Island blevet et sagnomspundet og næsten mytisk sted. Det var på Island, at eddadigte og islændingesagaer var blevet til - i alt fald i den tidlige middelalder og - måske - så langt tilbage som til oldtiden. Det var også på Island, at man i 1600-tallet havde fundet håndskrifter med de gamle eddadigte og med sagaerne. Håndskrifterne var blevet bragt til København - langt de fleste af islændingen Árni Magnússon. Selv om nogle så ned på disse gamle overleverede digte, hvad der bl.a. fremgår af fortalen til Den Arnamagnæanske edda-udgave (1787, s. VIII), var der andre, som satte den vældig højt. For disse (old)nordisk orienterede skandinaver fremstod de oldislandske værker som den ældste del af en fælles nordisk litterær arv. Island havde så at sige været stedet, der havde bevaret fortiden til glæde for eftertiden. Hertil kom, at 1600-, 1700- og 1800-tallets islandske sprog ikke havde fjernet sig så meget fra det middelalderlige oldislandsk (eller oldnordisk, som det tidligere fejlagtigt kaldtes), som især dansk og svensk havde.

Når Grundtvig begynder sit bidrag med et citat fra Oehlenschlägers digt "Island", er henvisningen derfor mere end blot geografisk. Den åbner dørene til et vældigt rige, der i sig rummer en næsten kollektiv erindring om oldtiden. Island er et "lieu de memoire" (erindringssted) i Pierre Nora'sk forstand (Nora 1984-1992).

Allerede i 1600-tallet forelå de første udgaver af væsentlige oldnordiske tekster. De vigtigste af eddadigtene, nemlig *Völuspá* og *Hávamál*, var blevet udgivet på originalsproget med latinsk paralleloversættelse allerede i 1665 af Peder Hansen Resen, og en stor del af resten af digtene fulgte efter i 1787 med Den Arnamagnæanske Kommissions udgave, også med latinsk oversættelse. Dertil havde Peder Resen i 1665 også udgivet Snorres *Edda*, med latinsk paralleloversættelse og dansk oversættelse. Flere af de øvrige prosaværker, fx sagaer, kunne man læse i svensk udgave med nyoversættelser, fx Erik Julius Biörners pragtudgave fra 1737, *Nordiska Kämpa Dater, i en Sagoflock samlade om forna Kongar och Hjältar. För hwilken, förutan et ständigt Ättartahl på alla befintliga Swenska Kongar och Drotningar, äfwen et Företal finnes*. Dette omfattende værk i folioformat er tresproget (oldislandsk, latin og svensk) og rummer 13 sagaer. De fleste andre 1700-talsudgivelser af nordisk middelalderlitteratur er enten kun på latin eller er tosprogede med latin ved siden af håndskrifternes oprindelige tekst. Men latin var aldrig et problem for Grundtvig, tværtimod. Han brugte ligefrem latinske oversættelser til at lære sig selv oldislandsk.